

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019). Спеціальність – 281. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2022. № 9.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2022.9.12>

УДК 352.07(1-87)

О. В. Радченко,

аспірант кафедри регіональної політики, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7583-8295>

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБАЛАНСОВАНОГО РІВНЯ АВТОНОМІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

O. Radchenko,

Postgraduate student of the Department of Regional Policy, Educational and Scientific Institute of Public Management and Public Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

FOREIGN EXPERIENCE IN ENSURING A BALANCED LEVEL OF AUTONOMY OF LOCAL SELF-GOVERNMENT

У результаті проведеного дослідження встановлена необхідність впровадження збалансованого рівня автономії місцевого самоврядування, враховуючи практику зарубіжного досвіду. Розглянуті основні існуючі моделі місцевого самоврядування, проаналізовано досвід організації місцевого самоврядування в Іспанії, Італії, Франції, Польщі та Румунії. У

сфері правового регулювання проаналізовано визначення поняття автономії місцевого самоврядування в інших країнах, доводиться необхідність розроблення власної сучасної моделі забезпечення збалансованого рівня автономії місцевого самоврядування для України (з частковою імплементацією кращих прикладів зарубіжних країн). Доведено, що організація місцевого самоврядування в зарубіжних країнах не є оптимальним прикладом для повноцінного впровадження зарубіжного досвіду в правовий простір України, оскільки кожна країна виробляє власну модель місцевого самоврядування з відповідним рівнем автономії залежно від державного устрою, форми правління та політичного управління у відповідній державі. Перспективи подальших досліджень можуть стосуватися розроблення методологічних аспектів організаційно-правового механізму запровадження в Україні універсальної моделі автономії місцевого самоврядування.

The conducted research proved the necessity of introducing a balanced level of autonomy of local self-government, taking into account the practice of foreign experience. The author has analyzed the main existing models of local self-government, as well as the experience of organizing local self-government in Spain, Italy, France, Poland, and Romania. In the author's opinion, the experience of autonomy of local self-government of Poland, the Kingdom of Spain and Romania is right for partial implementation in Ukraine. In the field of legal regulation, the definition of the concept of autonomy of local self-government in other countries is analyzed, the need to develop its own modern model of ensuring a balanced level of autonomy of local self-government for Ukraine is proven, with partial implementation of the best examples of foreign countries. The research hypothesis is based on the assumption that the application of the principles of balancing the level of autonomy of local self-government will contribute to the development of the public administration system and ensure the sustainability of territorial development. As a result of the conducted research, it was established

that the organization of local self-government in foreign countries is not an optimal example for the full implementation of foreign experience in the legal space of Ukraine. It is proven that each country develops its own model of local self-government with the appropriate level of autonomy, depending on the state system, form of government, and political management in the respective state. The author assumes the theoretical possibility of creating a certain universal model of local self-government autonomy, which would include all the advantages of the best practices of ensuring a balanced level of local self-government autonomy. Prospects for further research may relate to the development of methodological aspects of the organizational and legal mechanism for the introduction of a universal model of local self-government autonomy in Ukraine.

Ключові слова: *автономія, зарубіжний досвід, громада, суб'єкти місцевого самоврядування, збалансований рівень автономії місцевого самоврядування.*

Keywords: *autonomy, foreign experience, community, subjects of local self-government, balanced level of autonomy of local self-government.*

Постановка проблеми. Автономія є іманентною рисою місцевого самоврядування, але її існуюча модель не в повній мірі відповідає запитам суспільства щодо права та реальної здатності вирішення питань місцевого значення. З одного боку, існуючі в Україні правові форми безпосереднього вирішення жителями територіальних громад питань місцевого значення неідеальні або обмежені, що перешкоджає прямому народовладдю та суттєво знижує активність громадян на участь у місцевому самоврядуванні. З іншого боку, автономія місцевого самоврядування, що здійснюється через репрезентативне народовладдя територіальних громад під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування, є недосконалою, оскільки в ній наявні елементи безконтрольності використання її властивостей при прийнятті рішень уповноваженими владними суб'єктами

щодо добросовісності, обґрунтованості, неупередженості та пропорційності. В Україні поки ще не вирішено питання щодо пропорційного обсягу правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності порівняно з цілями та завданнями, поставленими перед певним владним суб'єктом місцевого самоврядування. Це зумовлює необхідність дослідження зарубіжного досвіду забезпечення збалансованого рівня автономії у представницьких органів самоврядних територіальних спільнот.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти зарубіжного досвіду щодо повноважень органів місцевого самоврядування та наявної проблематики в їх реалізації досліджувалися значною кількістю дослідників, серед них: Євгеній Бородін, Андрій Гижко, Юрій Ковальчук, Анжела Лелеченко, Володимир Шаповал, Юрій Шпак, Олена Яфінович та інші. Однак питання теоретико-методологічних засад щодо зарубіжного досвіду забезпечення збалансованого рівня автономії місцевого самоврядування у представницьких органів самоврядних територіальних спільнот досліджені не були. Проблематика незбалансованого рівня автономії у владних суб'єктів місцевого самоврядування до цього часу ще не була спеціальним предметом наукового аналізу, що й зумовлює актуальність даного дослідження.

Мета статті. Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні підходів до збалансування рівня автономії місцевого самоврядування, що сприятиме розбудові системи публічного управління та забезпечить сталість територіального розвитку.

Виклад основного матеріалу. Зарубіжний досвід організації публічної влади на місцях, в залежності від співвідношення з державною владою і обсягу покладених на неї державних повноважень, свідчить про існування кількох підходів до організації місцевого самоврядування.

Останнім часом у конституціях і законодавстві зарубіжних країн поняття автономії вживається у двох значеннях. У широкому розумінні цього слова автономія означає надання будь-якій частині держави або всім однопорядковим частинам (Італія, Японія) будь-якої форми самостійності,

внутрішнього самоврядування. Так, Конституція Японії проголошує «принцип місцевої автономії», яку часто називають обласною [1, с. 227].

Місцева автономія передбачає значний ступінь самостійності (автономності) самоврядних територіальних громад щодо адміністрування наданих їм сфер при мінімальному втручанні з боку органів державної влади. Прикладом такого підходу до розуміння сутності та організації самоврядування є, зокрема, Іспанія. Так, Конституція Королівства Іспанія від 1978 року [2] містить окремий розділ, присвячений вказаним питанням. Розділ восьмий «Про територіальний устрій держави» включає три глави: перша – «Загальні принципи», друга – «Про місцеву адміністрацію», третя – «Про автономні території». Базовою засадою організації місцевого самоврядування в Іспанії є закріплений статтею 137 Конституції принцип автономії, згідно з яким усі територіальні одиниці, що складають систему державно-територіального устрою країни, – муніципалітети (громади), провінції та автономні території (*Comunidad autónoma*) – володіють автономією при вирішенні своїх справ [3, с. 16].

Конституція Королівства Іспанія також передбачає через кожні п'ять років можливість розширення повноважень місцевої спільноти у межах, які не зачіпають виключну компетенцію держави [1, с. 414].

Конституція Італійської Республіки від 22 грудня 1947 р. (яка набула чинності 1 січня 1948 р.) регламентує, що Республіка є єдиною і неподільною, яка визнає місцеві автономії і сприяє їх розвитку, здійснює найширшу адміністративну децентралізацію у службах, які залежать від держави, узгоджує принципи і методи власного законотворення із завданнями автономії і децентралізації (ст. 5). Республіку утворюють (*costituita*) комуни, провінції, метрополітенські міста, регіони і держава. Відповідно до принципів, визначених Конституцією, комуни, провінції, метрополітенські міста і регіони є автономними утвореннями з власними статутами, повноваженнями і функціями (ст. 114). Законодавчу владу здійснюють держава і регіони, виходячи з вимог Конституції і враховуючи

положення комунітарного права та міжнародні зобов'язання. Регламентарна влада (*potesta regolamentare*) належить: 1) державі у сфері її виняткової компетенції (крім сфер, які делеговані регіонам), 2) регіонам в усіх крім державної сферах, 3) комунам, провінціям і метрополітенським містам – стосовно здійснюваних ними функцій (ст. 117). Комуни, провінції і метрополітенські міста наділені власними адміністративними функціями, які визначені законом держави або законом регіону відповідно до компетенції. Держава, регіони, метрополітенські міста, провінції і комуни, ґрунтуючись на принципі субсидіарності, сприяють індивідуальній і колективній ініціативі громадян, які діють з метою реалізації суспільного інтересу (ст. 118). Комуни, провінції, метрополітенські міста і регіони є фінансово автономними щодо своїх доходів та видатків, але зобов'язані збалансовувати бюджет і дотримуватися відповідних актів Європейського Союзу (ст. 119) [4].

Організація місцевої публічної влади у Французькій Республіці пішла шляхом децентралізації. В ході проведення реформ, конституційним законом від 28.03.2003 були внесені зміни до Конституції Французької Республіки 1958 р. Відповідно до нього, головним суб'єктом місцевої публічної влади визнано «територіальні колективи» – комуни (громади, фр. *communes*), департаменти, регіони, колективи зі спеціальним статусом і заморські колективи [3, с. 18]. Населення регіону, департаменту або комуни обирає представницький орган влади – відповідну раду. У свою чергу, рада зі свого складу обирає голову (в комунах – мера), який головує в раді і одночасно наділений виконавчими повноваженнями. У регіоні Корсика, який законодавчо визначений та виділений як «територіальна спільнота» і має певні ознаки територіальної автономії, населення обирає збори, повноваження яких можуть бути достроково припинені за рішенням Уряду [5, с. 15]. Відповідно до передбачених органічним законом умов, за винятком випадків виникнення загрози реалізації гарантованої Конституцією публічної свободи або права, територіальні колективи або їх об'єднання на основі

закону або регламентарного акта можуть з метою експерименту і на обмежений період відступати від положень законів і регламентів, які регулюють реалізацію їх компетенції. У територіальних колективах Республіки діє державний представник (префект або супрефект), який репрезентує кожного з членів Уряду, забезпечує національні інтереси, а також здійснення адміністративного контролю і виконання законів (ст. 72) [6].

Основи сучасного статусу місцевих органів влади Франції, окрім Конституції, регулюються такими законодавчими актами:

– законом № 82-213 «Про права і свободи комун, департаментів та регіонів» від 02 березня 1982 р. [7];

– законом № 83-8 «Про розподіл повноважень між комунами, департаментами, регіонами та державою» від 7 січня 1983 р. [8];

– законом № 86-16 «Про організацію регіонів і внесення змін до положень, що стосуються роботи генеральних рад» від 6 січня 1986 р. [9];

– законом № 92-108 «Про умови здійснення місцевих повноважень» від 3 лютого 1992 р. [10];

– законом № 92-125 «Про територіальне управління Республіки» від 6 лютого 1992 р. [11];

– загальним кодексом місцевих і регіональних органів влади [12].

Посттоталітарні і постсоціалістичні країни, характерною рисою яких була централізована модель організації місцевої влади та фактична відсутність самоврядування, зазвичай також організують систему місцевої публічної влади на основі принципу децентралізації. При цьому утворюється система публічної адміністрації, що включає, з одного боку, самоврядні територіальні громади з органами, що ними утворюються та є відповідальними перед ними, а з іншого – місцеві органи державної влади, що виконують окремі загальнодержавні функції, які недоцільно передавати органам місцевого самоврядування, та здійснюють контроль за законністю діяльності останніх. Таким шляхом пішла, зокрема, Польська Республіка, у

якій з 1989 року здійснювались адміністративна та адміністративно-територіальна реформи [3, с. 18].

17 жовтня 1992 р. був прийнятий Конституційний закон про взаємовідносини між органами законодавчої та виконавчої влади Республіки Польща та про місцеве самоврядування, який діяв до прийняття нової (чинної) Конституції. Відповідно до розділу 5 (статті 70-75) зазначеного Конституційного закону місцеве самоврядування визнавалося основною формою організації місцевого суспільного життя, а гміна – основною одиницею місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування в рамках закону виконувало значну частину громадських завдань, за винятком завдань, віднесених законом до компетенції державної адміністрації. Органи місцевого самоврядування (через свої представницькі та виконавчі органи, вільно визначаючи свій внутрішній устрій у межах закону) від свого імені та під свою відповідальність виконували громадські завдання щодо задоволення потреб жителів [13].

Чинна Конституція Польщі була ухвалена 2 квітня 1997 р. на спільному засіданні палат, а 25 травня того самого року затверджена на референдумі. Вона набула чинності 17 жовтня 1997 р., але офіційною датою її прийняття визнано саме 2 квітня [14, с. 8].

З набуттям чинності Конституції Польської Республіки від 2 квітня 1997 р. втратив чинність Конституційний закон від 17 жовтня 1992 р. про взаємовідносини між органами законодавчої та виконавчої влади Республіки Польща та про місцеве самоврядування (ст. 242) [15].

Розділ VII чинної Конституції присвячений місцевому (територіальному) самоврядуванню. Вартим уваги є той факт, що нормативне врегулювання адміністративних повноважень місцевого самоврядування Республіки Польща побудовано на принципі негативного права, що відповідає концепції Європейської хартії місцевого самоврядування. Так, Основним Законом Республіки передбачено, що місцеве самоврядування виконує публічні завдання, які не віднесені

Конституцією або законами до компетенції органів інших публічних влад (ст. 163) [15]. Європейська хартія місцевого самоврядування регламентує, що органи місцевого самоврядування в межах закону мають повне право вільно вирішувати будь-яке питання, яке не вилучене зі сфери їхньої компетенції і вирішення якого не доручене жодному іншому органу (ч. 2 ст. 4) [16].

Застосований в Польщі принцип негативного правового регулювання діяльності місцевого самоврядування співпадає із концептуальними засадами Європейської хартії місцевого самоврядування, але не відповідає правовому статусу місцевого самоврядування в Україні. Так, відповідно до Конституції України місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою (як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування) в порядку, встановленому законом (ч. 3 ст. 140), а органи місцевого самоврядування та їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (ч. 2 ст. 19) [17].

Разом з цим, у Польщі, так само як і в Україні, основною одиницею місцевого самоврядування є *gmina* (громада) (ст. 164) [15]. Проте Європейська хартія місцевого самоврядування під місцевим самоврядуванням визначає право і спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання та управління суттєвою часткою публічних справ, під власну відповідальність, в інтересах місцевого населення (ст. 3) [16].

Одиницею місцевого самоврядування в Польщі є громада місцевого або регіонального самоврядування. Ці одиниці є незалежними та самостійними у діяльності у сфері публічних справ місцевого значення. Одиниці місцевого самоврядування є юридичними особами. Їм належить право власності та інші майнові права. Самостійність одиниць територіального самоврядування захищається у суді.

За діяльністю одиниць місцевого самоврядування здійснюється нагляд щодо їх законності. Органами, що здійснюють нагляд за діяльністю одиниць місцевого самоврядування, є Голова Ради Міністрів і воєводи, а у сфері

фінансових питань – регіональні рахункові палати. Сейм за поданням Голови Ради Міністрів може розпустити (rozwiązać) представницький орган місцевого самоврядування, якщо цей орган грубо порушує Конституцію або закони [15].

Органами влади гміни є рада гміни, яка має повноваження приймати рішення та контролювати, і, залежно від розміру гміни, голова гміни, мер чи міський голова, які здійснюють виконавчу владу. Органами повітової влади є повітова рада і повітове правління під головуванням старости. Органами воєводської влади є сеймик і управа під головуванням воєводського маршалка (голова колегіального виконавчого органу воєводського самоврядування).

У системі внутрішнього контролю органів місцевого самоврядування найважливішими є органи прийняття рішень та обов'язкова ревізійна комісія. До компетенції ревізійної комісії входить надання висновків щодо виконання кошторису одиницями та звернення до уповноваженого органу виконавчої влади про його затвердження або незатвердження.

Сфера діяльності гміни законодавчо не визначена, тобто немає обмеженого переліку завдань гміни. Основним завданням гміни є виконання місцевих, визначених законом публічних справ, а також тих, які законом не передані іншому суб'єкту.

Діапазон діяльності, яка виконуються в повіті, має обмежений перелік муніципальних завдань і стосуються, зокрема, соціальної та технічної інфраструктури, а також громадської безпеки та порядку.

Воєводство – це організаційний осередок громади на регіональному рівні. На даний момент у Польщі 16 воєводств. Воєводство аж ніяк не є наглядовою чи контрольною одиницею для повітів і гмін. Воно займається справами, які не віднесені до органів державної адміністрації [18].

Крім Конституції, основними законами Республіки Польща, які регулюють правовідносини у місцевому самоврядуванні, є:

– закон від 8 березня 1990 р. «Про гмінне самоврядування» (який набув чинності 27 травня 1990 р.);

– закон від 5 червня 1998 р. «Про повітове самоврядування» (який поступово набирав чинності, починаючи з 1 січня 1999 р.);

– закон від 5 червня 1998 р. «Про воєводське самоврядування» (який поступово набирав чинності, починаючи з 1 січня 1999 р.).

У Конституції Румунії від 31 жовтня 2003 р. питанням місцевого публічного управління присвячений розділ 2 (статті 120-123). У Румунії публічне управління в адміністративно-територіальних одиницях ґрунтується на принципах децентралізації, місцевої автономії та деконцентрації публічних послуг (ст. 120). Органами публічної адміністрації, через які досягається місцева автономія в муніципалітетах і містах, є виборні місцеві ради та обрані мери відповідно до закону. Місцеві ради та мери функціонують відповідно до закону як автономні адміністративні органи та вирішують державні справи в гмінах і містах (ст. 121). Повітова рада є органом публічної адміністрації для координації діяльності гмінних і міських рад з метою надання громадських послуг, що становлять повітовий інтерес (ст. 122). Уряд призначає префекта в кожному окрузі та в муніципалітеті Бухареста. Префект є представником Уряду на місцевому рівні та керує децентралізованими державними службами міністерств та інших центральних органів державного управління в адміністративно-територіальних одиницях. Обов'язки префекта встановлюються органічним законом. Між префектами, з одного боку, місцевими радами та мерами, а також окружними радами та їхніми головами, з іншого боку, немає відносин підпорядкування. Префект може оскаржити в адміністративному суді акт ради округу, місцевої ради чи мера, якщо він вважає цей акт незаконним. Дія оскаржуваного акта призупиняється законом (ст. 123) [19].

Головними законодавчими актами, які регулюють діяльність органів місцевого самоврядування Румунії, є:

- закон № 544/2001 «Про вільний доступ до інформації, що становить інтерес для громадськості»;
- закон № 52/2003 «Щодо прозорості процесу прийняття рішень органами державної влади»;
- постанова Уряду № 123/2002 «Щодо затвердження застосування закону № 544/2001 про вільний доступ громадськості до інформації»;
- закон № 215 від 23 квітня 2001 р. «Про місцеве самоврядування»;
- закон № 393/2004 «Про статус посадових осіб місцевого самоврядування»;
- закон № 67/2004 «Про обрання органів місцевого самоврядування»;
- закон № 73/2006 «Про місцеві публічні фінанси»;
- закон № 195/2006 «Про децентралізацію»;
- закон № 51/2006 «Про послуги ЖКГ».

Згідно з Конституцією Румунія розділена на 8 регіонів розвитку, які безпосередньо не є адміністративними одиницями, а служать для координації регіонального розвитку (по програмі NUTS). Регіони розвитку розділені на 41 жудець і 1 муніципію (столиця Бухарест). Жудеці розділені на 2686 комун (у сільській місцевості) та 256 муніципій (триступенева система територіальних одиниць). Комуни і муніципії є мінімальними адміністративними одиницями Румунії [20].

Походження інституту місцевого самоврядування в зарубіжних країнах дозволяє виділити основні течії у його формуванні. У якості основних моделей місцевого самоврядування можна зазначити такі: англосаксонську, біполярну, іберійську, змішану, «радянську». Разом з цим, у кожній країні різні підходи до організації місцевого самоврядування, тому такі моделі є доволі умовними.

Залежно від державного устрою, форми правління та політичного управління кожна країна розробляє власну модель місцевого самоврядування (інституту політичної системи громадянського суспільства та публічного управління на місцях), у якій має бути відповідний рівень автономії. Однак

теоретично можна уявити певну універсальну модель автономії місцевого самоврядування, яка би вміщувала всі переваги найкращих практик забезпечення збалансованого рівня автономії місцевого самоврядування.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що організація місцевого самоврядування в зарубіжних країнах не є оптимальним прикладом для повної імплементації зарубіжного досвіду в правовий простір України. Проблема полягає в тому, що кожна країна розробляє власну модель місцевого самоврядування, відповідну її державному устрою, формі правління та політичному управлінню (що не за всіма критеріями збігається з політико-правовою системою України).

Із зазначених моделей місцевого самоврядування зарубіжних країн пріоритетним напрямом є розроблення власної сучасної моделі забезпечення збалансованого рівня автономії місцевого самоврядування для України. На наш погляд, слушним для імплементації в Україні є застосовані в Польщі три складові автономії місцевого самоврядування: 1) принцип негативного правового регулювання діяльності місцевого самоврядування (право на вирішення необмеженого кола публічних завдань місцевого значення, які не віднесені Конституцією або законами до компетенції органів інших публічних влад); 2) наявність в основній одиниці територіального самоврядування – гміни (громади) – статусу юридичної особи; 3) визначення певних органів або посадових осіб державної влади та правових критеріїв для здійснення нагляду за діяльністю одиниць місцевого самоврядування. Доречним є досвід Королівства Іспанія щодо можливості через кожні п'ять років розширення повноважень місцевої спільноти у межах, які не зачіпають виключну компетенцію держави. Також раціональним є досвід Румунії щодо права префекта оскаржити в адміністративному суді акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування, які він вважає незаконними (при відсутності підпорядкування між префектом та суб'єктами місцевого самоврядування).

Перспективи подальших досліджень можуть стосуватися розроблення методологічних аспектів організаційно-правового механізму запровадження в Україні універсальної моделі автономії місцевого самоврядування.

Література

1. *Георгіца А. З.* Конституційне право зарубіжних країн. Чернівці: «Рута». 2000. 424 с.
2. Конституція Іспанії від 31 жовтня 1978 р. [Електронний ресурс]: <https://www.senado.es/web/conocersenado/normas/constitucion/index.html>.
3. *Бориславська О.* Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України *Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е. та ін.*; Швейцарсько-український проєкт «Підтримка децентралізації в Україні DESPRO». Київ : ТОВ «Софія». 2012. 128 с.
4. Конституція Італійської Республіки від 22 грудня 1947 р. [Електронний ресурс]: <https://www.senato.it/istituzione/la-costituzione>.
5. *Шаповал В. М.* Конституція Французької Республіки (з передмовою Володимира Шаповала). Київ : *Москаленко О. М.*, 2018. 56 с.
6. Конституція Французької Республіки від 4 жовтня 1958 р. [Електронний ресурс]: <https://www.legifrance.gouv.fr/contenu/menu/droit-national-en-vigueur/constitution>.
7. Про права і свободи муніципалітетів, департаментів і регіонів : Закон Французької Республіки № 82-213 від 2 березня 1982 р. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGISCTA000006085278>.
8. Про розподіл компетенції між комунами, департаментами, регіонами і державою : Закон Французької Республіки № 87-8 від 7 січня 1983 р. [Електронний ресурс]: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000320197>.
9. Про організацію регіонів і внесення змін до положень, що стосуються роботи генеральних рад : Закон Французької Республіки № 86-16

від 6 січня 1986 р. [Електронний ресурс]:

<https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000512456/2021-09-24>.

10. Про умови здійснення місцевих повноважень : Закон Французької Республіки № 92-108 від 3 лютого 1992 р. [Електронний ресурс]: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000000357195>.

11. Про територіальне управління Республіки : Закон Французької Республіки № 92-125 від 6 лютого 1992 р. [Електронний ресурс]: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000722113>.

12. Загальний кодекс місцевих і регіональних органів влади : Закон Французької Республіки № 96-142 від 24 лютого 1996 р. [Електронний ресурс]: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070633/2022-08-22.

13. Про взаємовідносини між органами законодавчої та виконавчої влади Республіки Польща та про місцеве самоврядування : Конституційний закон від 17.10.1992. [Електронний ресурс]: <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/kpol/1992a.html>.

14. *Шановал В. М.* Конституція Польської Республіки (з передмовою Володимира Шаповала). Київ : *Москаленко О. М.*, 2018. 84 с.

15. Конституція Польської Республіки від 2 квітня 1997 р. [Електронний ресурс]: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>.

16. Європейська хартія місцевого самоврядування: Міжнародний документ від 15 жовтня 1985 р. [Електронний ресурс]: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036.

17. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. [Електронний ресурс]: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

18. Юридична енциклопедія : Польський веб-портал професійної інформації з правових та економічних питань. [Електронний ресурс]:

<https://www.infor.pl/prawo/encyklopedia-prawa/j/273389,Jednostka-samorzadu-terytorialnego.html>.

19. Конституція Румунії від 31 жовтня 2003 р. [Електронний ресурс]: <http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?id=339>.

20. Децентралізація влади на основі кращих іноземних практик та українських законодавчих ініціатив. Український інститут міжнародної політики : Київ. 2015. 22 с.

References

1. *Heorhitsu, A. Z.* (2000), *Konstytutsijne pravo zarubizhnykh krain* [Constitutional law of foreign countries], Ruta, Chernivtsi, Ukraine.

2. Spanish Senate (1978), “Constitution of Spain”, available at: <https://www.senado.es/web/conocersenado/normas/constitucion/index.html> (Accessed 10 Sept 2022).

3. *Boryslavs'ka, O.* (2012), *Decentralizaciya publichnoji vlady: dosvid yevropejs'kih krain ta perspektivy Ukrainy* [Decentralization of public authority: European countries experience and prospects of Ukraine], Sophiya, Kyiv, Ukraine.

4. Italian Parliament (1947), “Constitution of the Italian Republic”, available at: <https://www.senato.it/istituzione/la-costituzione> (Accessed 10 Sept 2022).

5. *Shapoval, V. M.* (2018), *Konstytutsiia Frantsuz'koi Respubliky z peredmovoiu Volodymyra Shapovala* [Constitution of the French Republic with a foreword by Volodymyr Shapoval], Kyiv. Ukraine.

6. Legifrance (1958), “Constitution of the French Republic”, available at: <https://www.legifrance.gouv.fr/contenu/menu/droit-national-en-vigueur/constitution> (Accessed 10 Sept 2022).

7. Legifrance (1982), The Law of the French Republic “On the Rights and Freedoms of Municipalities, Departments and Regions”, available at: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGISCTA000006085278> (Accessed 10 Sept 2022).

8. Legifrance (1983), The Law of the French Republic “On the Distribution of Competences Between the Municipalities, the Departments, the Regions and the State”, available at: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000320197> (Accessed 10 Sept 2022).

9. Legifrance (1986), The Law of the French Republic “On the Organization of the Regions and Amending Provisions Relating to the Operation of the General Councils, available at: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000512456/2021-09-24> (Accessed 10 Sept 2022).

10. Legifrance (1992), The Law of the French Republic “On the Conditions for Exercising Local Mandates”, available at: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000000357195> (Accessed 10 Sept 2022).

11. Legifrance (1992), The Law of the French Republic “On the Territorial Administration of the Republic”, available at: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000722113> (Accessed 10 Sept 2022).

12. Legifrance (1996), The Law of the French Republic “General Code of Local and Regional Authorities”, available at: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070633/2022-08-22 (Accessed 10 Sept 2022).

13. The Senate of the Republic of Poland (1992), Constitutional Act of the Republic of Poland “On Mutual Relations Between the Legislative and Executive Authorities of the Republic of Poland and on Local Self-Government”, available at: <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/kpol/1992a.html> (Accessed 10 Sept 2022).

14. *Shapoval, V .M.* (2018), *Konstytutsiia Pol's'koi Respubliky z peredmovoiu Volodymyra Shapovala* [Constitution of the Republic of Poland with a foreword by Volodymyr Shapoval], Kyiv, Ukraine.

15. The Senate of the Republic of Poland (1997), “Constitution of the Republic of Poland”, available at: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm> (Accessed 10 Sept 2022).

16. International Legislation (1985), “European Charter of Local Self-Government”, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036 (Accessed 10 Sept 2022).

17. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), “Constitution of Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (Accessed 10 Sept 2022).

18. Legal encyclopedia : Polish web portal of professional information on legal and economic issues (2022), available at: <https://www.infor.pl/prawo/encyklopedia-prawa/j/273389,Jednostka-samorzadu-terytorialnego.html> (Accessed 10 Sept 2022).

19. Chamber of Deputies (2003), “Constitution of Romania”, 2003, available at: <http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?id=339> (Accessed 10 Sept 2022).

Стаття надійшла до редакції 19.09.2022 р.